

33.

Ügynöki jelentés a kolozsvári diáktüntetés szervezéséről

Kolozsvár, 1956. október 25.

Forrás: „Gyurka János”

1956. október 25. 17.30 óra, 2. sz. K-lakás.

A találkozón részt vett Páll Ferenc főhadnagy

1956. október 24-én Varró Katalin, a Nyelvtudományi Intézet kutatója azt mondta a forrásnak, hogy a kolozsvári román és magyar diákság szombaton (október 27.) demonstrációra készült. Ezt a tüntetést azonban, amelyet a diákszervezet vezetősége készített elő, lemondták. Ő erről a kolozsvári Bolyai Egyetemen értesült. A tervezett tüntetés céljait nem ismerte. Folyó év október 25-én reggel Iochim Paianu, a kolozsvári Nyelvtudományi Intézet gépírója azt mondta a forrásnak, hogy a kolozsvári diákok az orosz nyelv és a marxizmus oktatása ellen akartak tüntetni, de már nem fognak. Vasile Baganică, az Intézet könyvtárosa azt mondta, hogy az egyetemi bentlakások³⁴ környékén milicisták és Securitate-tisztek járőröznek, és előző este a diákokat 8 órakor hazaküldték a Babeş Egyetemről, azután pedig bezárták az ajtókat. Szintén a nevezett Varró Katalin azt is elmondta a forrásnak: azt beszélük, hogy mintegy 20 diákot tartóztattak le a Victor Babeş Egyetemről. Szintén a fent nevezett beszámolt a forrásnak arról, hogy a nagy magyarországi esemény után azt beszélük: meg fogják valósítani az Európai föderáció tervét, amelybe be fog lépni Magyarország, Jugoszlávia, Lengyelország és Csehszlovákia, és létrehozása után meg fogják tárgyalni és meg fogják oldani Erdély kérdését is annak érdekében, hogy tagja lehessen a föderációnak.

«Gyurka János»

A III. Alosztály megjegyzései. A jelentés nevezett Varró Katalinra, a kolozsvári Nyelvtudományi Intézet kutatójára vonatkozik, akire nacionalista megnyilvánulásai miatt ismételten felhívták a figyelmünket.

Feladatok. Annak érdekében, hogy megállapíthassuk, hogy a kolozsvári Bolyai Egyetem diákjai esetleg tüntetni fognak-e és milyen céllal, hasonlóképpen hogy kik ennek a kezdeményezői, az ügynöknek azt a feladatot adtuk, hogy keresse meg Balogh Antal³⁵ professzort a kolozsvári Bolyai Egyetemről, aki az ügynökhöz legközelebb álló elemek egyike, és beszélje meg vel a Magyar Népköztársaságban bekövetkezett eseményeket, és egy adott pillanatban az ügynök vesse fel a következő problémát: „Nálunk az Intézetben azt beszélük, hogy néhány diák a kolozsvári Bolyai és a Victor Babeş Egyetemről tüntetéseket tervez Kolozsváron, hogy néhány követelést kérjen.³⁶ Te, aki tanárként mindig a diákok között vagy,

³⁴ Kollégiumok.

³⁵ Balogh Antal, a Bolyai Tudományegyetem kémia tanára.

meg tudod mondani, hogy ez igaz-e vagy sem. Szerintem ez nagyon nehéz kérdés, mivel ha a magyar diákok ilyen tettek mezejére lépnek, az állami hatóságok ezeket úgy kezelnék, mintha a Bolyai Egyetem tanárai és néhány más jelentős kolozsvári értelmiségi készítette volna elő, és így kellemetlen helyzetet idéznénk elő.”

Intézkedések. Annak ellenőrzése végett, hogy a Bolyai diákjai szándékoznak-e esetleg tüntetni, erre fogják átirányítani „Kovács János” és „Stojka Pál” ügynököket is.

Páll Ferenc főhadnagy

ACNSAS, fond Informativ, dosar 3010, vol. 1, 61. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

34.

A Kolozs Tartományi Securitate jelentése a kolozsvári egyetemek hangulatáról

Kolozsvár, 1956. október 27.

Belügyminisztérium
Kolozs Tartomány

Szigorúan titkos

Ma, 1956. október 27-én 17.30-kor találkoztam „Gyurka János” ügynökkel, aki szóban a következőkről számolt be.

Balogh Antal, a Bolyai Egyetem Kémia karának professzora meglátogatta a lakásán, és azt mondta, hogy az Egyetem vezetősége megbízta azzal, hogy látogassa meg az egyetemi bentlakásokat. Balogh eddig egyetlen bentlakásnál volt azzal a céllal, hogy eltántorítsa a diákokat a tüntetéstől, de ő nem fog több ilyen látogatást tenni, és csináljanak a diákok, amit akarnak, mert tudják, mit tesznek. Nevezett Balogh Antal ellen ellenőrző nyomozást indítottunk. Az ügynök arról is beszámolt, hogy ma találkozott a Bolyai Egyetem Bölcsészkarán Szabó [T.] Attila³⁷ professzorral is, aki a magyarországi eseményekkel kapcsolatban a következőket mondta az ügynöknek: „Egy magyar forradalomról van szó, amelynek célja a szovjet iga alóli felszabadulás, és ez a forradalom megnyitotta a szabadság útját a kommunista uralom alatt álló többi nép számára is, és ez a magyar nép dicsősége. A budapesti magyar forradalom leleplezte a szovjetek politikáját, amiből minden szovjet iga alatt álló nép tanulhat. A magyar és a román diákság vasárnapra tüntetést szervez,

36 Eredetiben: „să ceară unele revendicări”

37 Szabó T. Attila (1906-1987), nyelvtudós, egyetemi tanár. 1932-től középiskolai tanár Nagyenyeden és Zilahon, majd 1936-tól Kolozsvárt levéltáros. 1942-től magyar nyelvészetet tanított a kolozsvári egyetemen. Az *Erdély* (1938-1939), és az *Erdélyi Múzeum* (1941-1947), valamint a *Magyar Népiyelu* (Debrecen, 1941-1943, Bárczi Gézával) c. folyóiratok szerkesztője. A nyelvtudományok doktora (1957), az MTA tiszteletbeli tagja (1976). Fő műve a milliós nagyságrendű, általa gyűjtött adatra épülő, *Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár*, amelynek eddig 12 kötete jelent meg.